

Kuidas kaitsta abielu?

Erakond Isamaa esimees välendas hiljuti seisukohta, et abielu institutsiooni kaitsmiseks on vaja muuta põhiseadust, fikseerides abielu selgesõnaliselt mehe ja naise vahelise liiduna. Kindlasti nõustuvad paljud tõdemusega, et abielu institutsioon on väärt põhiseaduslikku kaitset. Enesestmõistetav ei ole aga see, et selline põhiseaduse muudatus kaitseks kuidagi abielu institutsiooni. Võimalik on ka, et hoopis abielu avamine samast soost paaridele rõhutab ja kaitseb abielu olulisust. Kuidas sellist vaatenurka mõista?

Avan seda alljärgnevas tänapäevase luterliku eetika najal. Küllap ei ole üllatus, et mitmed luterlikud kirikud meie lähirikides on asunud samasooliste inimeste abielusid toetama.

Aastal 2017, mil Saksamaa parlament kiitis heaks samasoolise abielu, ütles näitaks Saksamaa luterlikke ja reformeeritud kirikuid ühendav kirikuosadus Evangeelne Kirik Saksamaal: «EKS tervitab, et ka samasooliselt armastavatele inimestele, kellel on soov eluaegse siduva partnerluse järgi, avatakse täielikult õiguslik raam, milles seaduslike korralduste läbi kaitstakse ja toetatakse usaldust, usaldusväarsust ja vastutust. Mehe ja naise vahelise abielu tähendust ei pisendata seeläbi sugugi. Vastupidi – see saab veel kord rõhutatud.»

Sellele ja samalaadsetele avaldustele on eelnenud teoloogiline uurimistöo ja põhjalikud arutelud, ja seda mitme aastakümne jooksul. Mis on olnud luterlikele kirikutele Saksamaal, aga ka Skandinaavias ja mujal maailmas abielu avatuna mõistmise juures oluline?

Samasooliste inimeste abielu seadustamine mitte ei kahjusta, vaid rõhutab ja tugevdab abielu institutsiooni, kirjutab Rostocki ülikooli eetika nooremprofessor **Johann-Christian Pöder**.

Tänase luterliku eetika järgi ei peaks abielu ja teiste sotsiaalsete institutsioonide puhul lähtuma nende n-ö otsesest jumalikust päritolust.

Esiteks võib nimetada muutunud arusaama abielust. Tänase luterliku eetika järgi ei peaks abielu ja teiste sotsiaalsete institutsioonide puhul lähtuma nende n-ö otsesest jumalikust päritolust. See tähendaks inimlike eluvormide ja kultuuriliste nähtuste jumalikustamist, nendest tegelikult puuslike tegemist.

Abielu on ajas pidevalt muutunud ja ka tänane arusaam abielust on kultuuriliselt üsnagi hiljutine. Luterliku eetika vaatenurgast on seetõttu oluline küsida, milline kooseluvorm toetab võimalikult hästi vastastikust armastust, usaldust ja vastutust, arvestades seejuures nii inimese individuaalsuse kui ka ihulikkusega. Just need, kristliku (ja mitte ainult kristliku) eetika südamikust lähtuvad hoiakud on ka abielu mõistmisel põhiliseks orientiiriks, mitte partnerite sugu. Nii võib abielu laiendamist samasoolistele paaridele näha selle vastutustundliku, kristlikust armastusest lähtuva kujundamisena.

Teiseks võib nimetada muutunud arusaama homoseksuaalsusest. Nii mõnigi on ehk kuulnud, et mõnes kirikus või koguduses on homoseksuaalsust nimetatud patuks. Niisugune arusaam ei ole aga tänases luterlikus eetikas sugugi enesestmõistetav. See nihe ja muutus on seotud muutunud teadmisega ja arusaamaga inimese seksuaalsusest.

Ennist mainitud Saksamaa evangeelsete kirikute osadus loobus homoseksuaalsuse patuna käsitlemisest juba 1971. aasta sek-

suaaleetilises avalduses. Pigem lähtutakse nüüd üha enam heteroja homoseksuaalsete suhete analoogsusest. Seksuaalset identiteeti mõistetakse inimese kui persooni olulise osana, mille suhtes ei tohiks olla halvustamist ja diskrimineerimist.

Viimaks on süvenenud mõistmine, et luterlik eetika ei lähtu seisukohast, nagu saaks eetilisi – ja seega ka seksuaaleetilisi – küsimusi lahendada ühe või teise piiblis leiduva lausega. Oluline on näha nende lausete ajaloolist konteksti ja tingitust. Ka ei ole pühakiri eetika retseptiraamat, vaid tunnistus jumaliku väe päästvast, armastust täis kohalolust maailmas.

Mis sellest järeldeb inimese elu institutsionaalsuse ja seksuaalsuse kohta, on vaja selgitada arutleva ja vastustus-tundliku, teadmisi hindava vaagimise ja kaalumise abil, vajadusel ka seniseid seisukohti korrigeerides. Evangeelset eetikat võib seega näha inimese tõlgenduspraktikana, mis lähtub eelkõige armastuse tingimatus nõudest ja tingimusest kingitusest.

Nende arengusuundade pinnalt on mõistetav ka seisukoht, et samasooliste inimeste abielu seadustamine mitte ei kahjusta, vaid rõhutab ja tugevdab abielu institutsiooni. Selles sammus nähakse praktilist kinnitust, et abielu peaks olema inimestele juhtideelise kooseluvormina oluline ka täna.

Et inimesed soovivad abielust osa saada või püüavad ka teisi kooselu- ja perevorme abielu najal ja taustal kujundada, näitab abielu institutsiooni jätkuvat aktuaalsust. Selles valguses tähendaks Isamaa esimehe soov põhiseadust muuta mitte abielu institutsiooni kaitsmist, vaid selle tähenduse ja mõju pärssimist ja piiramist.

Ülle Leis

Aiast ja aiaaugust

Ettevõtja B pärib ettevõtjalt A, kui kuuleb, et viimane töötas enne Eestisse kolimist Malaisias: «Kas töötasite Kuala Lumpuris? Huvitav paik, olen seal mitmeid kordi käinud.» Nad räägivad veidi Malaisia toidust, liiklusest ja ilmast ning vahetavad siis sujuvalt teemat. Jutt läheb teenustele, mida B on A firmalt ostnud ning mille hindu ta on tulnud arutama. B kolleegid, kes on kerge hämmelduse ja kasvava kärsitusega jälginud, kuidas B aia asemel aiaaugust räägib, hingavad kergendatult. Nemad tulid kohutemisele juhtlausega «Lepime kokku ja lähme laiali». B ja tema kolleegid on eestlased, A aga prantslane. Vesteldakse inglise keeles.

Inglise keel on küll maailmakeel, milles hiinlane suhtleb itaallasega ning eestlane prantslasega, aga keelega ei käi kaas ühesugune maailmakultuur. Kultuuripõhised käitumise ja uskumuste mustrid mõjutavad tihti seda, mida me näeme, mõtleme ja teeme, ütleb Erin Meyer oma raamatus «The Culture Map» («Kultuurikaart»). Me kanname oma kultuuri kaasas nagu tigu oma koda.

Konkreetset hindav ning sõnasõnalisuses uskuv eestlane võib pidada «kõrvalist» juttu tobedaks ja tülikaks takistuseks põhiteema teel. Eestlase aeda võidakse aga aiaauguks pidada teises kultuuris, kus seltskondlik vestlus on ülioluline rituaal ning investering üksteise tundmaõppimise ja usalduse tekitamiseks. Pole ime, et Meyer soovib nii näost näkku, telefonitsi kui kirjalikult suheldes läbi mõelda, kui palju aega pühendada enne asja kallale asumist seltskondlikule vestlusele.

Kultuurierinevuste aeda ja aiaauku illustreerib ka üks Meyeri arvukatest näidetest, mis pärineb suurfirma Maersk Vene filiaalilt. Mis te arvate, kuidas tunneb end kolmekümnendates taanlasest tippjuht, keda töötajad kõnetavad «härra president» ning kelle nõusolekut nad kõiges küsivad? Ja miks peavad venelastest alluvad teda nõrgaks, ebaefektiivseks ja oskamatuks juhiks? Võrdsega harjunud taanlasel tekitab aupaulik kohtlemine nõrdimust ning postkastati ummistanud kirjad «Härra president, palun öelge, kuidas Te soovite, et ma selle küsimuse lahendaksin» sügavat meelehäärmi. Hierarhialembedes venelased pidasid aga nõrgaks juhti, kes neilt initsiatiivi ootas ning ütles: «Teie teate paremini, teie otsustate.»

Ka sama sõna võib üks pool tõlgendada aia ja teine aiaauguna. Legendaarne tabel «What the British say and what they mean» näitab, kui erinevalt mõistavad sama ütlet britid ja välismaalased – näiteks *very interesting* on esimestele *mõttetu värk* ja teistele *väga huvitav*. Kui võrrelda küsib õhtuselt rongilt tulnud külaliselt, kas ta sooviks midagi süüa, siis võib vastus tõlkes kaduma minna, kui küsija on otseütlemise kultuurist ning külaline vastaspooluselt, kus domineerib ridadevaheline sõnum. Aus vastus «Hea meelega, aitäh» oleks külalise kultuuris sobimatu, isegi ebaviisakas. Tema ootaks, et võrreldaja kordaks küsimust veel kaks korda – alles siis lubaks viisakus tal jah öelda. Pahaaimatav võrreldaja soovib aga «Ei, aitäh» peale külalisele head ööd. «Kui ütlete jah, kuigi mõtlete ei, siis ma arvan, et olete kokkuleppele jõudnud,» ütleb Meyer artiklis «When Culture Doesn't Translate».

Kultuurierinevusi ja kummaliselt käituvat kaasmaalast B aitavad mõista eri näitajad ja skaalad. Põhiline pole seejuures mitte lihtsalt paigutus skaalal, vaid paigutus skaalal mõne teise kultuuri suhtes. Niisiis on vaja märgata ja mõista nii teiste kui ka omaenda kultuuri.

Kõigi maade solvunud, ühinege!

Nautides siin Seto-tanis aafrikalikku suvekuumust, püüdes liikuda võimalikult vähe ja varjust varju, tiksub ikka kõrvades armastatud Vikerraadio, kes serveerib mulle uudiseid kodu- ning välismaalt – ma imestan, muudkui imestan. Maapalli on vallutanud suur solvujate paraad. Kõik, nagu teate, sai alguse Ameerikamaalt, kus üks valge politseinik kinnivõtmisel neeg... Sorri-sorrikene, musta...

Eeh, kui halvasti ka see eesti keeles kõlab, nagu oleks isik olnud räpane ja kasimatu. Ega sõna pruunlanegi mulle mokapäraane pole, sest miskipärast seostub teatud hommikuse soorituse tulemiga... Pakun välja sõna: tömmik – tuleb «tõmmust» ning riimub eesti keeles nii nummilt sõnaga «mõmmik». (Oh heldus, loodan, et neil midagi karude vastu pole!)

Niisiis: valge politseinik, täites oma kohust, reageeris üle ning saatis selle käigus teise ilma ühe tömmiku. Algas suur solvumiste laine, mis oma priitsmeid isegi meie maale piserdas. Soomlased otsustasid ka, et ajalooline Neekerisaari on solvav, ning arutavad selle ümbernimetamist. Soovitasin hõimuvõlledel jaanilõkke veeres, et pangu aga Tervasaari, mispeale pidid ülemeremehed end herneks hirnema,

MERLE JÄÄGER
näitleja ja luuletaja

sest ka neil on «tõrv» tömmikute tarvis solvav väljend, erinevalt tallet n-tähga sõnast, mis on neutraalne nagu meilgi.

Juutuubist kadus Leevi and the Leavingsi karaokeversioon nende laulust «Vasara ja nauvoja», kus esineb paar korda kah see n-sõna ning lüürika asemel ilutseb kaadris miskipärast tüüp ühest Kusturica filmist, kes pole pole hoopiski tömmik, vaid serbia mustlane.

Oih, vabandust! Poliitkorrektnes oleks öelda «roma», sest mustlane on kole rassistlik väljend. Kindlasti kaob peatselt müügilt moorapea, Othello tohivad mängida vaid tömmikud, samuti keelatakse «Porgy ja Bessi» mängimine valgenahaliste teatris. Juba plaanitakse siinseal Eskimo jäätise ümbernimetamist. Indiaanlased võiksid kah solvuda ja nõuda, et neid kuidagi teisi nimetataks, sest Indiaga pole neil miskit pistmist! Nüüd ei tohi enam multikates kah valged teise nahavärviga joonistat tegelastele häält teha...

Mina juhuse tõttu europiidse rassi esindajana olen ka sol-

Kindlasti kaob peatselt müügilt moorapea, Othello tohivad mängida vaid tömmikud, samuti keelatakse «Porgy ja Bessi» mängimine valgenahaliste teatris.